

12. mai 2023

Til Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Innspill til arbeidet med stortingsmelding med nasjonal handlingsplan for naturmangfold

Sabima takker for muligheten til å gi innspill til handlingsplanen for natur, som skal legges fram som en stortingsmelding i løpet av 2024.

Vi vil på det sterkeste anmode om at stortingsmeldingen blir lagt fram *tidlig* i 2024, slik at Stortinget kan behandle den i vårsesjonen. Hvis ikke tapes mye verdifull tid til gjennomføring, slik vi gjorde i forrige runde – da den norske handlingsplanen først ble vedtatt i 2016, over halvveis i perioden Aichi-målene gjaldt for. I verste fall risikerer vi nesten det samme nå, om Stortinget fatter vedtak først i 2025. Tiden fram til 2030 er knapp!

Sabima samarbeider med en rekke andre miljøorganisasjoner om et omfattende og omforent innspill til handlingsplanen, som vil planlegges å overrekke til klima- og miljøministeren på Verdens miljødag 5. juni. Grundige og detaljerte innspill vil komme der, og dette blir kun en overordnet oppsummering av noen av de viktigste punktene.

Vi trenger grunnleggende systemendringer – både i jussen og forvaltningen

Å redde naturen og nå Naturavtalens mål krever, ifølge Naturpanelet, «gjennomgripende samfunnsendringer». Som klima- og miljøminister Espen Barth Eide selv sa på +50-konferansen i Stockholm 2. juni 2022:

Tiden er over for små, gradvise forandringer og tilpasninger. Det vi nå må gjøre er systemiske, strategiske, transformative endringer av praktisk talt alt.

Tiden for handling er nå, for tap av biomangfold, for å sette virkelig verdi på naturøkonomien, for å ta mye bedre vare på våre skoger, våre myrer, våre hav – alle økosystemers mor.

Dette er ord. De må omsettes til handling.

(Sabimas oversettelse)

Vi kunne ikke sagt det bedre selv. Og i den anledning vil vi stikkordsmessig peke på noen sentrale tiltak for å få til systemiske, strategiske, transformativ endringer:

Kunnskap

- Vi har alt for dårlig detaljkunnskap om tilstand og utvikling i norsk natur. Vi vet at tilstanden i mange henseende er faretruende dårlig, og i negativ utvikling, men vi trenger mer nøyaktig kunnskap om *hvor* utviklingen er dårligst, hvilke påvirkningsfaktorer som er viktigst, og hvordan innsats kan brukes mest effektivt.
- Systemene for innsamling av kunnskap er for dårlige, og kunnskapen vi har blir ikke brukt i tilstrekkelig grad for å prioritere og fatte de riktige beslutningene. Fagsystemet for økologisk tilstand er essensielt for å kunne gjennomføre en rekke forvaltningsmessige og juridiske grep, og må ferdigstilles snarest. En kunnskapsbasert forvaltning krever en *satsning* – også økonomisk – og nye grep.
- Regjeringen jobber med et naturregnskap, som er helt avgjørende for å få kontroll med arealforbruket og nå Naturavtalens mål. Vi vil også understreke at både kommunene og næringslivet etterspør et naturregnskap og tydelige føringer fra nasjonale myndigheter. Vi vil peke på følgende som viktige premisser for et norsk naturregnskap:
 - Regnskapet må være operativt for kommuner og næringsliv, også ned på lokalitets- og prosjektnivå.
 - Regnskapet skal ikke være en oversikt over hvordan naturen forsvant, men vi må lage systemer som sørger for at regnskapet går i pluss – både gjennom forbedrede forvaltningssystemer og juridiske krav.
 - Regnskapet må hindre at de største verdiene blir ødelagt, og at det stilles krav om reparasjon når natur blir ødelagt.

Naturens rettssikkerhet

- Naturens rettssikkerhet må styrkes betydelig. Vi vil komme tilbake til konkrete innspill i forbindelse med sivilsamfunnets innspill, men vil nevne noe:
 - Plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven inneholder en rekke *muligheter* for kommuner og sektormyndigheter til å ta hensyn til natur, men er for avhengig av politisk vilje. Lovverket må på mange flere punkter gå fra rett til plikt, og mer må bli forbudt og påbudt. Det juridiske systemet må transformeres fra mange muligheter, veiledere og retningslinjer, til strengere *krav*. Dette gjelder også sektorlover.
 - Over 10 prosent av norske kommuner i gang med å utarbeide naturregnskap, uten pålegg eller insentiver. For å få med alle, og sikre at Norge oppnår målet om å stanse og reversere tapet av natur, må det etter hvert bli påbudt for alle kommuner, sektorer og bedrifter å føre naturregnskap etter standardiserte metoder.
 - Målene i Naturavtalen må *lovfestes*.
 - Krav om tiltakshierarkiet og arealnøytralitet må *lovfestes*.

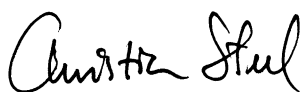
- Både juss og forvaltningssystemer må fokusere på *resultater*, ikke bare tiltak. Vi har et slikt system for vann og vassdrag gjennom EUs rammedirektiv og vannforskriften, men trenger også et system for å sikre god tilstand i all natur. Dette kan gjøres gjennom juridisk bindende miljøkvalitetsnormer i tråd med naturmangfoldloven.

Forvaltningssystemer

- Vi trenger sterkere sikkerhetsnett for naturen. Kommunene er arealmyndighet, men trenger mer kompetanse og kapasitet. Statsforvalterembetene må også ha nok kapasitet til å kunne veilede og føre tilsyn med kommunene, og de trenger et sterkt og tydelig innsigelsesinstitutt når det er nødvendig for å sikre nasjonale verdier. Sikkerhetsnettet forutsetter også sektordirektorater som sikrer at lover og forskrifter blir fulgt og som tar sitt sektoransvar for miljø, ikke ser seg selv primært som redskaper for å fremme næringsenes interesser.
- Naturavtalens restaureringsmål er svært ambisiøst, og i Norge mangler vi oversikt, statistikk og stedfesting av forringet natur, vi mangler oversikt over hvilken natur som er restaurert, vi har ikke operasjonalisert målet kvantitativt per naturtype, og vi mangler et organ og forvaltningssystemer som samler relevant kompetanse, har oversikt og er pådriver. Restaurering av natur i Norge i dag framstår mest som «spredt fektning».
- Også vernemålet i Naturavtalen er svært ambisiøst, og vi ligger langt bak målet i Norge – især når man tar i betraktning kravet om representativitet. Vi trenger derfor også bedre forvaltningssystemer som arbeider for at vi faktisk *når målene*, ikke bare «ekspederer» verneforslag, og vi trenger juss som hindrer at grunneiere og kommuner kan nedlegge veto mot nødvendig vern av naturverdier av internasjonalt format.
- Sabima mener vi trenger en «grønn bok» for natur som legges fram sammen med statsbudsjettet, i tillegg til regjeringens klimastatus og -plan.

Sabima er overbevist om at en kraftfull oppfølging av naturavtalen vil være bra for de seriøse delene av næringslivet, bra for å bidra til forutsigbarhet, effektivitet og konfliktreduksjon i kommunene, og ikke minst bra for kommunenes innbyggere. Undersøkelser viser at både næringslivet og folk flest i Norge etterspør en langt sterkere satsning på natur, og har forventninger om at statlige myndigheter skal lede an i dette arbeidet. Utarbeidelsen av handlingsplan og stortingsmelding er den gylne anledningen til å svare på denne etterspørselen.

Vennlig hilsen

Christian Steel
Generalsekretær